

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/3680	10 december 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 69/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Hoofd Afdeling Inlichtingen

b/a

Kolonel KLu

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/3680 d.d.
10 december 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

Intern:

HMID
HSV
HAI
HMA
Archief

[REDACTED]

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

69/93

(Afgesloten 101000 DEC 1993)

Bosnië-Herzegovina

De internationale bemiddelaars Owen en Stoltenberg hebben pogingen gedaan om voor het aanstaande weekeinde in de Griekse stad Thessaloniki een nieuwe onderhandelingsronde te organiseren over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina. Deze pogingen zijn mislukt, naar verluidt omdat de Serviërs zich verzetten tegen druk om additionele territoriale concessies te doen aan de Moslims. Bovendien zou de Servische president Milosevic blijven vasthouden aan de voor de Moslims onaanvaardbare eis van opdeling van Sarajevo. Op grond van deze impasse is bekend gemaakt dat de nieuwe besprekingsronde die op 15 december in Genève zou worden gehouden, voor onbepaalde tijd is uitgesteld. Mogelijk zal in de week van 20 december een nieuwe poging worden gedaan.

De Chef Staf van de Kroatische president Tudjman, Radic, heeft vorige week opnieuw stelling genomen tegen aanspraken van de Moslims op de enige Bosnische kustplaats, Neum. Radic omschreef deze aanspraken als "Moslim-agressie tegen Kroatië" en onderstreepte dat de Kroatische strijdkrachten bereid waren Neum te verdedigen. Neum, hoewel formeel Bosnisch grondgebied, ligt in een overwegend door Kroaten bewoonde omgeving die bovendien van groot belang is voor de verbinding tussen de exclave rond Dubrovnik en de rest van Kroatië. Daarom is het uiterst onwaarschijnlijk dat Kroatië Neum zal willen opgeven. Wel heeft de Kroatische regering de Moslims in ruil voor aanvaarding van een vredesregeling voor Bosnië-Herzegovina het gebruik van diverse Kroatische havens aangeboden, maar dit wordt door de Bosnische regering onvoldoende geacht.

Opmerkelijk is dat Tudjman dezer dagen de Moslims een toegang tot de zee heeft aangeboden "op de grens van Joegoslavië en Kroatië". Deze toegang zouden de Moslims in de visie van Tudjman moeten delen met de Serviërs. Zijn formulering wijst erop dat Kroatië de Moslims het gebruik aanbiedt van de Prevlaka-landtong in het uiterste zuiden van Kroatië. Deze is van strategisch belang, omdat hij de toegang beheerst tot de baai van Kotor (Montenegro), waar de enige "Joegoslavische" marinebases zijn gesitueerd. Prevlaka is vorig jaar onder VN-toezicht gedemilitariseerd, maar er bestaan nog steeds latente "Joegoslavische" aanspraken op dit gebied. Het is onwaarschijnlijk dat de "Joegoslavische" regering serieus op het aanbod van Tudjman in zal gaan.

Er zijn aanwijzingen dat de troepen van het voormalige presidiumlid Abdic, die in de enclave rond Bihac strijd leveren tegen het Bosnische leger, zich voorbereiden op een aanval op de stad Bihac zelf, die nog onder controle van regeringstroepen is. Vorige week hebben eenheden van Abdic in het westelijk deel van de enclave een tweede front geopend. Daartoe hebben zij zich verplaatst over Kroatisch-Servisch grondgebied. De bevelhebber van de Bosnische troepen rond Bihac, Dudakovic, heeft gesteld dat UNPROFOR de aanval van Abdic heeft ondersteund door zijn troepen vrije doorgang door de UNPA's te verlenen. Tevens heeft Dudakovic gedreigd met militaire acties tegen de Kroatische Serviërs. Het is echter, gezien de machtsverhoudingen in de regio, onwaarschijnlijk dat hij dit dreigement zal waarmaken.

De Kroatische minister van Buitenlandse Zaken Granic heeft gesteld dat zijn regering pogingen doet haar invloed op de Bosnisch-Kroatische politieke en militaire organisatie HVO te vergroten. Hij gaf aan dat Zagreb met name onvoldoende controle bezit over semi-autonoom opererende gewapende groeperingen in centraal-Bosnië. Deze uitspraken van Granic zijn grotendeels verklaarbaar uit het feit dat de Kroatische regering zich wil distantiëren van oorlogsmisdaden van HVO-eenheden in centraal-Bosnië, die internationaal sterk zijn bekritiseerd. In dit verband is herhaaldelijk gezinspeeld op het instellen van sancties tegen Kroatië. Er zijn evenwel aanwijzingen dat het Kroatische regime inderdaad ontevreden is over de opstelling van de HVO-top. Met name HVO-leider Boban, de "president" van de Kroatische gebieden in Bosnië-Herzegovina, heeft zich recentelijk steeds sterker gemanifesteerd als een regionaal machthebber.

[REDACTED]

Mogelijk wil de Kroatische regering eventuele tendensen die het realiseren van haar uiteindelijke doel, te weten de aansluiting van de Bosnisch-Kroatische gebieden bij Kroatië zelf, zouden kunnen bemoeilijken, in de kiem smoren.

Sinds het begin van de gevechten in Bosnië-Herzegovina in 1991 zijn onder invloed van de strijd en de etnische zuiveringen tenminste 1,3 miljoen inwoners van Bosnië-Herzegovina (op een totaal van 4,5 miljoen) uit hun woonplaats verdreven. Sinds mei 1993 betreft het meer dan 120.000 personen, vrijwel allen Moslims en Kroaten afkomstig uit centraal-Bosnië. Zo hebben de Moslims de Kroaten verdreven uit een aantal belangrijke plaatsen, zoals Bugojno, Gornji Vakuf en Travnik. Daarentegen hebben ruim 40.000 Moslims het gebied ten noorden van Mostar verlaten. Als gevolg van deze ontwikkelingen is de etnische situatie in dat gebied minder complex geworden. Dit zou in een later stadium een opdeling van de republiek langs etnische lijnen gemakkelijker kunnen maken.

Overigens zijn, zoals reeds eerder gemeld, de militaire doelstellingen van de Kroaten en Moslims in centraal-Bosnië op korte termijn onverenigbaar. Derhalve zal daar vooralsnog sprake blijven van spanningen en conflicten.

Kroatië

Op 12 december a.s. zullen in de Krajina (de "Servische Republiek" in Kroatië) parlements- en presidentsverkiezingen worden gehouden. Er is sprake van vergaande politieke apathie onder de bevolking, zodat een lage opkomst zeer waarschijnlijk is. Binnen de politieke top bestaat grote verdeeldheid over een aantal thema's, waarvan de te volgen koers in de onderhandelingen met Kroatië het belangrijkste is. Sommigen zijn voorstander van besprekingen over autonomie voor de Serviërs binnen het Kroatische staatsverband, anderen blijven vasthouden aan volledige onafhankelijkheid voor de Krajina. Daarnaast bestaat geografische en persoonlijke rivaliteit. Er zijn in totaal zeven kandidaten voor het presidentschap, onder wie de huidige president Hadzic (afkomstig uit Slavonië) en zijn voorganger Babic (de huidige burgemeester van Knin, Dalmatië). Ook de huidige minister van Binnenlandse Zaken Martic is kandidaat.

In een recente ontmoeting met een lid van [REDACTED] in Kroatië stelde Babic dat hij, indien hij herkozen wordt, beoogt onderhandelingen te beginnen met Kroatië op basis van wederzijdse erkenning van de soevereiniteit van zowel de Krajina als (de rest van) Kroatië. Hij hield een confederatie van die twee staten voor mogelijk, maar sloot evenmin uit dat de Krajina zich zou aansluiten bij een Bosnisch-Servische staat. In ieder geval zou de Krajina een toegang tot de zee opeisen. Babic noemde Martic als zijn sterkste opponent, omdat deze de steun van Milosevic geniet.

Tijdens zijn bewind heeft Babic zich verzet tegen het VN-vredesplan van 1991, dat de Krajina aanmerkte als een deel van Kroatië. Dit verzet vormde de aanleiding voor een door Hadzic uitgevoerde, maar ongetwijfeld door Milosevic goedgekeurde coup tegen Babic. In theorie zou zich na (her)verkiezing van Babic tot president een soortgelijke situatie kunnen voordoen, omdat Milosevic c.s. zich in het kader van hun streven naar opheffing van de sancties tegen "Joegoslavië" voorstander betonen van een vermindering van de spanningen in Bosnië-Herzegovina en Kroatië. Met name de Kroatische Serviërs vrezen dat Milosevic bereid is hun belangen daartoe op te offeren. Deze vrees lijkt evenwel ongegrond. Er is geen reden om aan te nemen dat hij zijn streven naar staatkundige vereniging van alle Serviërs, wanneer de politieke situatie dat toelaat, heeft opgegeven. In dit verband is wellicht vermeldenswaard dat ook de Bosnisch-Servische leider Karadzic het ontstaan van zo'n Groot-Servische staat deze week nog "slechts een kwestie van tijd" noemde.

Leden van [REDACTED] hebben ook een ontmoeting gehad met de presidentskandidaat van de extreem-nationalistische Radicale Partij, Leskovac. Deze stelde dat hij zou streven naar een volledige afscheiding van Kroatië, beëindiging van de oorlog en beëindiging van het mandaat van UNPROFOR en de EU-missie.

Gezien de apathie van de bevolking, de rampzalige economische situatie en de onduidelijke politieke verhoudingen binnen de Krajina, is het onwaarschijnlijk dat de parlementsverkiezingen een duidelijke winst voor één bepaalde politieke stroming zullen opleveren. Slechts de persoon van de toekomstige president zou enig verschil kunnen maken. Aangenomen wordt echter dat de politieke toekomst van de Krajina in hoge mate afhankelijk zal zijn van de militaire ontwikkelingen in Kroatië en Bosnië en de opstelling van de regeringen in Belgrado en Zagreb.

[REDACTED]

De Secretaris-Generaal van de VN, Ghali, heeft in een rapport aan de Veiligheidsraad gesteld dat er initiatieven in gang gezet zijn die, indien beide partijen blijven meewerken, de uitvoering van het VN-vredesplan voor Kroatië mogelijk kunnen maken. Vermoedelijk doelt Ghali op het overleg tussen Serviërs en Kroaten dat vorige maand in Belgrado en Oslo is gevoerd en dat nagenoeg heeft geresulteerd in overeenstemming over een staakt-het-vuren en de instelling van een gedemilitariseerde zone aan het front in Kroatië. Zoals reeds eerder gemeld, hopen de Serviërs door een dergelijk akkoord de status quo te handhaven en wil Kroatië daarmee zo nodig troepen vrij kunnen maken voor inzet in Bosnië-Herzegovina. Daarom is te verwachten dat de Kroatische regering met het rapport van Ghali zal instemmen.

In weerwil van het bovenvermelde principe-akkoord tussen Serviërs en Kroaten is er nog nauwelijks voortgang geboekt in concrete bilaterale onderhandelingen, zoals die over heropening van de spoorlijn tussen Zagreb en Split, die via Knin loopt. Leden van de EU-waarnemersmissie in Kroatië schrijven dit toe aan onwil van de Kroatische onderhandelaars, die zich realiseren dat de sancties tegen "Joegoslavië" ook negatieve gevolgen hebben voor de economie van de Krajina en hopen dat daardoor het Servische moreel negatief wordt beïnvloed. Dit geeft aan dat het genoemde principe-akkoord niet moet worden gezien als een voorbode voor toenadering tussen beide republieken. Over de fundamentele kwestie van de soevereiniteit over de Krajina is geen overeenstemming te verwachten. Daarom wordt er van uit gegaan dat in de loop van volgend jaar, als meer duidelijkheid zal bestaan over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina, een opleving van militair geweld in Kroatië opnieuw tot de mogelijkheden zal behoren.

Servië/Montenegro

De Servische hoofdstad Belgrado kampt sinds enkele weken met energietekorten. De Servische regering heeft besloten elke dag gedurende enkele uren de stroomvoorziening af te sluiten. Ook brandstof is in toenemende mate schaars. Deze situatie staat in contrast met die in de aanloop naar de verkiezingen van december 1992, toen de socialistische regering juist de toevoer van brandstof en stroom vergrootte in een poging haar populariteit te verbeteren. De huidige schaarsten houden ongetwijfeld verband met de toegenomen effecten van de internationale sancties tegen "Joegoslavië". Een bijkomende reden voor het gemelde besluit van de Servische regering kan echter zijn te illustreren dat het voortduren van de oorlog in Bosnië-Herzegovina en Kroatië, zoals de extreem-nationalistische stromingen bepleiten, ook directe nadelige gevolgen heeft voor de Servische bevolking omdat daardoor de sancties niet zullen worden opgeheven.

De Servische en "Joegoslavische" autoriteiten leggen zowel nationaal als internationaal sterk de nadruk op het menselijk lijden dat de sancties teweeg brengen. Zo heeft de "Joegoslavische" regering nog deze week in een brief aan de Verenigde Naties gesteld dat de sancties hebben geleid tot verliezen ter waarde van 40 miljard gulden; de economische situatie zou zijn gekrompen tot het niveau van 1960. Door de sancties zou ook de criminaliteit aanzienlijk zijn gegroeid, terwijl de mogelijkheden van de overheid deze te bestrijden aanzienlijk zijn gereduceerd. Hoewel de door de "Joegoslavische" regering verstrekte gegevens vermoedelijk zijn overdreven in het kader van haar streven naar verzachting van de sancties, staat vast dat het land zware verliezen heeft geleden en dat de interne veiligheidssituatie aanzienlijk is verslechterd.

Volgens een Bulgaarse persmelding is aan de Bulgaars-Servische grens in een zending waspoeder een motor aangetroffen voor een MiG 29/FULCRUM straaljager. De betreffende zending was afkomstig uit Rusland. De betreffende meldingen kunnen vooral bedoeld zijn om te illustreren dat Rusland, hoewel formeel neutraal, zich in de praktijk pro-Servisch opstelt. Overigens is het de vraag, zelfs als de genoemde berichten juist zijn, in hoeverre Russische autoriteiten bij deze wapensmokkel betrokken zouden zijn.

Conclusie/voorzicht

Het mislukken van pogingen van de internationale bemiddelaars om het overleg over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina het komende weekeinde te hervatten, geeft aan dat bij geen der strijdende partijen bereidheid bestaat tot compromissen die een doorbraak in de besprekingen mogelijk zouden maken. De kans op een voor alle partijen aanvaardbaar onderhandelingsresultaat blijft uiterst klein.

[REDACTED]

Door de vereenvoudiging van de etnische situatie in met name centraal-Bosnië zou op langere termijn de opdeling van de republiek langs etnische lijnen gemakkelijker worden.

Gezien de apathie van de bevolking, de economische crisis en de onduidelijke politieke verhoudingen binnen de Krajina, is het onwaarschijnlijk dat de presidents- en parlamentsverkiezingen van het komende weekeinde een duidelijke winst voor één bepaalde politieke stroming zullen opleveren. Aangenomen wordt dat de politieke toekomst van de Krajina in hoge mate afhankelijk zal zijn van de militaire ontwikkelingen in Kroatië en Bosnië en de opstelling van de regeringen in Belgrado en Zagreb.